

PÖYTÄKIRJA

Julkaisufoorumin ohjausryhmä

Aika: torstai 23.8.2012 klo 10-12

Paikka: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 401

Läsnä:

Ilkka Niiniluoto, puheenjohtaja

Risto Heiskala

Mirja Iivonen

Jyrki Ilva

Susan Linko

Matti Manninen

Tiina Onikki-Rantajääskö

Olli Poropudas

Tuija Raaska

Heimo Saarikko

Timo Tokola

Aura Korppi-Tommola

Janne Pölönen, sihteeri

Ohjausryhmän jäsenet ja sihteeristö esittäytyivät ennen kokouksen alkua. Todettiin, että ohjausryhmä edustaa monipuolisesti erilaisten tutkimusalojen ja julkaisukulttuurien tuntemusta: Heiskala (sosiologia), Iivonen (informaatiotutkimus), Ilva (historia), Korppi-Tommola (historia), Linko (kemiantekniikka), Manninen (fysiikka), Miettinen (teollinen optimointi), Niiniluoto (filosofia), Onikki-Rantajääskö (suomen kieli), Poropudas (valtiooppi), Pölönen (historia), Raaska (kemia), Saarikko (fysiikka), Sariola (biolääketiede), Savunen (historia), Tokola (metsätietojärjestelmät).

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.15.

2. Ilmoitusasiat

- Todettiin Julkaisufoorumin aikataulun pääkohdat uuden ohjausryhmän kaudelle 2012-2015: uusien paneelien valinta syksyllä 2013 ja tasoluokitusten uudelleen arviointi vuoden 2014 aikana.
- Valittiin ohjausryhmän varapuheenjohtajaksi Matti Manninen
- Paneelit ovat täydentäneet kokoonpanoan valitsemalla uusia jäseniä lopettaneiden tilalle vuosiksi 2012-2013. Uudet panelistit: paneeli 6 Jouni Laakso (HY), paneeli 11 Heli Sirén (LTY), paneeli 11 Heikki Vuorela (HY), paneeli 15 Leena Finér (Metla), paneeli 18 Virpi Kalakoski (TTL), paneeli 22 Tuomas Eerola (JY), Hanna Korsberg (HY) ja Ville Lukkarinen (HY).
- Tiina Onikki-Rantajääskö ei jatka paneelin 21 jäsenenä, joten paneeli voi halutessaan täydentää kokoonpanoan valitsemalla hänen tilalleen uuden jäsenen.
- Teatterikorkeakoulun tutkimusneuvosto on lähettänyt Julkaisufoorumille luokittelua koskevan lausunnon. Taideteosten osalta todettiin, että julkaisuina ne luokitellaan OKM:n julkaisutiedonkeruussa luokkiin F1-4, eli niitä ei huomioida tieteellisinä julkaisuina. Taideteosten julkaisukanavien luokittelu olisi ongelmallista. Muita lausunnossa esiin nostettuja kysymyksiä käsitellään myöhemmin.

- Suunnittelija osallistui Communication Challenges for Nordic Universities konferenssiin Tukholmassa 13.8.2012.
- Suunnittelija on nimitetty jäseneksi Raketti-Hankkeen Tutki-osahankeen asettamaan julkaisutiedonkeruutyöryhmään.

3. Periaatekeskustelu Julkaisufoorumista ja sen kritiikistä

Julkaisufoorumi-hankeen (2010-2012) loppuraportissa on esitelty Julkaisufoorumin tausta, tavoitteet ja vuonna 2011 valmistunut tasoluokitus. Raportin liitteenä on Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohje, jossa esitellään luokituksen hyviä ja huonoja käyttötapoja. Julkaisufoorumi on herättänyt keskustelua tiedeyhteisössä. Julkista keskustelua on käyty 6.2. järjestetyssä Julkaisufoorumi-seminaarissa, sekä mm. Poliitika-, Kosmopolis- ja Acatiimi-lehdissä. 60 lähinnä ihmistieteitä edustavaa tiedeseuraa luovutti 1.2.2012 Julkaisufoorumille kannanoton ”Monipuolisen ja -muotoisen tieteellisen julkaisutoiminnan puolesta”. Keskeisimpiä kritiikin ja huolen aiheita ovat olleet:

1. Yliopistojen rahoitusmalli: tieteellisten julkaisujen merkitys korostuu voimakkaasti uudessa rahoitusmallissa, kansainvälisten referee-julkaisujen (2013-2014) sekä Julkaisufoorumi-luokkien 2 ja 3 (2015-2016) painoarvo mallissa on nähty uhkana (Liite 1: 1. Tieteelliset julkaisut yliopistojen rahoitusmallissa 2013-2016).
2. Tieteenalojen tasapuolinen kohtelu Julkaisufoorumissa: huomioidaanko riittävästi eri tieteenalojen julkaisukäytännöt ja erityisesti suomen- ja ruotsinkielisen tieteellisen julkaisemisen asema (Liite 2: Suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelu Julkaisufoorumissa); tason 2 julkaisujen (artikkelien, monografioiden) osuus yliopistojen julkaisuista eri tieteenaloilla: onko liikaa tieteenalojen välisiä eroja? (Liite 1: 2. Alkuperäis- ja katsausartikkelien jakautuminen tasoittain ja tieteenaloittain 2011).
3. Julkaisufoorumi-luokituksen käyttötavat: luokitus on tarkoitettu työvälineeksi tutkimuksen arviointiin suurten julkaisumäärien tasolla, huolena on että sitä käytetään myös resurssien jakoon laitosten ja yksiköiden tasolla, tutkijoille suunnattujen kannustin- ja palkitsemisjärjestelmien perusteena, tai yksittäisten tutkijoiden arvioinnin perusteena (Liite 1: 3. Julkaisufoorumi-luokituksen tiedossa olevia käyttötapoja)
4. Tieteentekijöiden liitto nimesi 30.5.2012 Julkaisufoorumin ehdolle vuoden tieteen esteeksi seuraavin perusteluin: Julkaisufoorumi ”sementoi suurten kaupallisten kustantajien aseman hetkellä, jolloin mm. Harvardin yliopisto ilmoittaa, ettei sillä ole enää varaa julkaisuista vaadittaviin maksuihin. Hanke estää avoimen julkaisemisen kehittymistä sekä tutkijoiden ja laajan yleisön mahdollisuutta päästä käsiksi usein verorahoilla rahoitettuihin tutkimustuloksiin. Edelleen se keskittää julkaisukanavat ja niihin liittyvät verkostot niihin maihin ja niille yhteisöille, jotka kuuluvat jo valmiiksi etuoikeutetuimpaan joukkoon. Kansallisilla kielillä julkaiseminen ei enää kannata.” (Liite 4: Open Access ja Julkaisufoorumi-luokitus). Valinta julkistetaan 11.9.2012.

Keskustelu:

Käytiin alustava periaatekeskustelu Julkaisufoorumista ja sen kritiikistä. Keskustelussa nousi esiin seuraavia näkökohtia:

- Rahoitusmallista päättäminen ei ole Julkaisufoorumin ohjausryhmän tehtävä, mutta Julkaisufoorumi-luokkien käyttöön rahoitusmallissa vuosina 2015-2016 liittyy avoimia kysymyksiä, joilla on merkitystä Julkaisufoorumi-luokituksen kehittämisen kannalta.
- Olli Poropudas kertoi rahoitusmallista, että vuoden 2013 aikana alkaa Julkaisufoorumiin liittyviä tarkempia määrityksiä koskeva systemaattisempi valmistelu, jonka perusteella lainsäädäntöä täydennetään ja korjataan vuosien 2015-2016 osalta siten että rahoitusmallityöryhmän esitys voidaan toteuttaa. Asetusluonnos valmistuu huhti-toukokuussa 2014.

- Todettiin, että kaikkiaan julkaisujen painoarvo rahoitusmallissa kasvaa. Huoli siitä, että tutkijoilla ei enää ole varaa julkaista tason 1 kanavissa on liioiteltu. Vuosien 2013-2014 mallissa kansainvälisten referee-julkaisujen painoarvo ei ole juuri muita tieteellisiä julkaisuja suurempi. Vuosien 2015-2016 osalta yhteen 13 % kiintiöön perustuva eri tasojen julkaisujen pisteytysmalli voisi olla parempi kuin erilliset kiintiöt tason 1 (4 %) ja tasojen 2 ja 3 (9 %) julkaisuille. Myös päätieteenaloittaisia rahoituskiintiöitä olisi syytä harkita. Resurssien allokoinnin yliopistojen sisällä ei pitäisi perustua Julkaisufoorumi-luokitukseen.
- Palataan rahoitusmalliin liittyviin kysymyksiin vuoden 2013 aikana. Valmistelussa voidaan hyödyntää Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän rahoitusmallityöryhmälle 18.10.2011 lähettämää muistiota.
- Julkaisutoiminnan laadun mittaaminen tasoluokituksen avulla on haasteellista, koska myös tasolle 3 luokitelluissa julkaisukanavissa ilmestyy yksittäisiä julkaisuja, jotka eivät saa lainkaan indeksoituja viittauksia. Tasoluokitus on liian karkea väline yksittäisen tutkijan arviointiin, mutta ”virheiden” kertautuminen ei ole uhka suurissa julkaisumäärissä, koska tasoluokat ilmaisevat keskimääräistä laatua.
- Olisiko tasoluokitusta mahdollista käyttää vain niillä aloilla, joiden julkaisutoimintaa viittaustietokannat eivät kata, ja hyödyntää viittausanalyysiä muilla aloilla, joiden johtavista julkaisukanavista (tasot 2 ja 3) valtaosa on indeksoitu esim. Web of Sciencessä (WoS)? Julkaisufoorumin keskeinen idea on, että eri tieteenaloja arvioidaan samalla menetelmällä, ja myös rahoitusmalli olettaa, että julkaisutoiminnan laatua mittaava indikaattori perustuu kaikki tieteenalat kattavaan julkaisukanavien tasoluokitukseen. Viittausanalyysi kattaa huonosti humanististen ja yhteiskuntatieteiden tutkimusta, eikä se muillakaan aloilla kata tieteellistä julkaisutoimintaa yhtä laajasti kuin tasoluokitus. Kuitenkin niillä aloilla, joilla viittaustietokannat kattavat valtaosan julkaisuista ja julkaisukanavista, paneelit voivat halutessaan perustaa tasoluokituksen lehtien ja sarjojen keskimääräisiin viittauskertymiin (impaktifaktorit). Kaikilla paneeleilla on ollut käytössään sekä viittausindikaattoreita että tiedot Norjan, Tanskan, Australian ja ESF:n ERIH tasoluokituksista. Pohjoismaiset luokitukset muodostavat Julkaisufoorumille tärkeän vertailukohdan.
 - Selvitetään paneeleittain WoS-kattavuus tasojen 2 ja 3 osalta.
- Vaikka julkaisujen keskimääräinen (esim. viittausmäärillä mitattu) laatu suhteessa maailman keskitasoon voi vaihdella tieteenaloittain, Julkaisufoorumi-luokituksen lähtökohta on ollut, että tieteenaloja ei aseteta tasoluokituksessa paremmuusjärjestykseen, vaan tavoite on tunnistaa eri alojen johtavat julkaisukanavat. Tärkeä osa paneelien arviointityötä on ollut erikokoisten alojen tasapainottaminen, jolloin tasolle 2 on voitu (alemmosta impaktifaktorista huolimatta) tunnistaa myös pienempien tutkimusalojen johtavia julkaisukanavia. Toisaalta johtavan tason osalta on säilytettävä alojen osalta kohtuullinen karkeusaste: ei voida luokitella tasolle 2 tai 3 kaikkien erikoisalojen julkaisusarjoja. Vuoden 2011 arvioinnissa hyödynnettiin mm. Web of Science –tieteenalaluokkia.
- Toisilla aloilla julkaisutoiminta keskittyy voimakkaasti johtaviin kansainvälisiin julkaisukanaviin, joten tasoille 2 ja 3 luokitelluissa lehdissä ja sarjoissa ilmestyvien suomalaisten julkaisujen osuus muodostuu toisia aloja suuremmaksi. Tasapuolisempaan lopputulokseen voidaan jatkossa päästä määrittämällä tasoille 2 ja 3 luokiteltavien lehtien ja sarjojen osuus paneelin luetteloon kuuluvien nimekkeiden lukumäärän sijasta niiden julkaisuvolyymien perusteella. Tasoluokitusta on myös mahdollista kontrolloida yliopistoilta kerättävän julkaisuaineiston avulla niin, että tasoille 2 ja 3 ei asetu liian suuri osuus minkään alan julkaisutoiminnasta.

- Todettiin Tieteentekijöiden liiton vuoden tieteenteon este -äänestyksen osalta, että Julkaisufoorumin tavoitteiden ja julkisin varoin tuotetun tutkimuksen avoimen saatavuuden edistämisen välillä ei ole perusteluissa esitettyä ristiriitaa. Avoimeen saatavuuteen liittyvien kysymysten käsittelyä voidaan jatkaa seuraavissa kokouksissa.

Päätökset:

Ohjausryhmä päätti, että palataan rahoitusmallia koskeviin tarkempiin määrityksiin liittyviin kysymyksiin vuoden 2013 aikana, ja jatketaan keskustelua Julkaisufoorumista ja tasoluokituksen kehittämistä seuraavissa kokouksissa. Suunnittelija selvittää seuraavaan kokoukseen WoS-tietokannan kattavuuden paneeleittain tasoille 2 ja 3 luokiteltujen lehtien ja sarjojen osalta.

4. Idäntutkimus-lehti ja suomen- ja ruotsinkielisten lehtien tasoluokittelu

Paneelit ovat kevään 2012 aikana luokitelleet tasolle 2 Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän 3.2.2012 tekemän päätöksen perusteella kaikkiaan 19 suomenkielistä ja 2 ruotsinkielistä lehteä ja sarjaa. Suomenkielisten lehtien ja sarjojen osalta on noussut esiin kaksi avointa kysymystä:

1. Kiistanalaiseksi muodostunut Idäntutkimus-lehden tasoluokitus. Idäntutkimus-lehden tapausta päätettiin toukokuussa käydyn sähköpostikeskustelun perusteella käsitellä ohjausryhmän kokouksessa, mitä varten paneeleita 17 ja 23 on pyydetty toimittamaan perustelut.
2. Suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen tasoluokitusta koskevat esitykset. TSV:lle/Julkaisufoorumille on lähetetty kevään arvioinnin tulosten julkistamisen myötä esitykset Nuorisotutkimus-lehden, Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland-sarjan ja Maantieteellisen aikakauskirjan Terran luokituksen nostamiseksi tasolle 2. Lisäksi on ehdotettu Suomalais-Ugrilaisen seuran nostamista tasolle 2 kirjakustantajana.

Keskustelu:

Käytiin keskustelu Idäntutkimus-lehden ja suomen- ja ruotsinkielisten lehtien tasoluokittelusta. Keskustelussa nousi esiin seuraavia näkökohtia:

- Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmä otti todesta 60 tiedeseuran kannanotossa esitetyn ajatuksen, että on myös suomen- ja ruotsinkielisiä lehtiä, joissa julkaistaan korkeatasoisia tieteellisiä julkaisuja. Etenkin ihmistieteiden julkaisuista suuri osa ilmestyy kotimaisissa julkaisukanavissa. On kuitenkin muistettava, että suomen- ja ruotsinkielisillä julkaisukanavilla on tasolla 2 lukumääräänsä suurempi merkitys, koska niissä ilmestyy vuosittain suhteellisen paljon suomalaisten tutkijoiden julkaisuja.
- Etenkin humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä kielikysymys on tärkeä, koska mahdollisuus julkaista kansainvälisen julkaisukanavan sijaan suomen tai ruotsin kielellä tarkoittaa tutkimuksen sisällön ja kontekstin valintaa. Rinnakkaiskielisyys on tärkeä tavoite: julkaistaan tutkimusta sekä kansainvälisesti että kotimaisilla kielillä. Korjausliike suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen lisäämiseksi tasolle 2 on positiivinen.
- On tärkeää, että suomen kieltä tuetaan, ja että julkaistaan suomeksi korkeatasoisia tieteellisiä julkaisuja, mutta ei saa unohtaa kansainvälisen julkaisemisen merkitystä. Esimerkiksi fysiikan opetuksen tutkimuksessa aluksi julkaistiin suomeksi, myöhemmin siirryttiin kansainvälisille foorumeille ja tutkimuksen taso on noussut huomattavasti. Metsätieteissäkin on suomenkielisiä lehtiä, mutta ei ole aiheellista harkita niiden nostamista tasolle 2.

- Julkaisufoorumin tavoite on ollut motivoida tutkijoita julkaisemaan kansainvälisillä foorumeilla, eikä tämä tavoite ole poistunut.
- Tutkijoiden julkaisukäyttäytymistä ei ohjaa yksinomaan Julkaisufoorumi-luokitus. Tutkijat haluavat julkaista myös kansainvälisillä foorumeilla siitä huolimatta, että tasolle 2 on luokiteltu myös johtavia suomen- ja ruotsinkielisiä julkaisukanavia.
- Tasolla 1 on myös korkeatasoisia kansainvälisiä julkaisukanavia, tosiasiaa kv-julkaisuja arvostetaan tutkijayhteisössä. Suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen kohdalla tasoluokitus ei vain kuvaa todellisuutta, vaan myös luo itsensä toteuttavan ennusteen. Ohjausvaikutus voi lisätä tasolle 2 nostettujen lehtien ja sarjojen käsikirjoitustarjontaa suhteessa muihin suomen- ja ruotsinkielisiin julkaisukanaviin.
- Pienessä maassa riittävän kriittisen massan syntyminen ja riippumattoman arvioinnin toteuttaminen ovat ongelmia etenkin pienten tutkimusalojen osalta. Tasolle 2 luokiteltavien suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen kohdalla olisi toteuduttava laadukas arviointi ja aito kilpailu julkaisutilasta.
- On tarpeellista rajata suomen- ja ruotsinkielisten lehtien määrää tasolla 2 ja kehittää jatkossa muodollisia ja yksiselitteisiä paneelirajat ylittäviä arviointikriteereitä (esim. liitteessä 2 mainitut hylkäysprosentti ja vertaisarviointia koskevat tarkemmat määritykset).
- Vuoden 2011 luokituksen osalta paneelien väliset ristiriidat hoidettiin niin, että korkeampi luokitus jäi voimaan – samaa menettelyä on noudatettu myös suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen osalta. Luokitteluun haettiin yhteistä linjaa paneelokokouksia edeltäneessä puheenjohtajakokouksessa, mutta yksittäiset paneelit ovat selvästi tulkinneet ohjausryhmän 3.2. tekemää päätöstä eri lähtökohdista. Suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelun tasolle 2 pitäisi edellyttää niiden paneelien puheenjohtajien konsensusratkaisua, jotka ovat luokitelleet suomen- ja ruotsinkielisiä lehtiä ja sarjoja tasolle 2.
- Ohjausryhmä ei ota kantaa Idäntutkimus-lehden tai tasolle 2 ehdotettujen suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien tasoluokitukseen, mikä on ensisijaisesti paneelien tehtävä. Järjestetään syksyn aikana tasolle 2 suomen- ja ruotsinkielisiä lehtiä ja sarjoja luokitelleiden paneelien puheenjohtajien kokous, jossa ratkaistaan yksittäisten julkaisukanavien tasoluokitus.
- Yhteiskunnallinen vuorovaikutus on oma alueensa ja yksi yliopistojen lakisääteisistä tehtävistä, mutta se on pidettävä erillään tieteellisestä julkaisutoiminnasta. Tiedonkeruun tärkeä haaste on, että vertaisarvioidut julkaisut voidaan erottaa vertaisarvioimattomista tieteellisistä julkaisuista, ja että tieteelliset julkaisut voidaan erottaa suurelle- ja ammattiyleisölle suunnatuista julkaisuista.
- Kotimaisiin lehtiin voisi vedota, että ne ilmoittavat selvästi vertaisarvioidut julkaisut.

Päätökset:

Ohjausryhmä päätti, että Julkaisufoorumissa on pyrittävä ihmistieteiden paneelien väliseen konsensusratkaisuun tasolle 2 luokiteltavista johtavista suomen- ja ruotsinkielisistä julkaisukanavista. Näiden osalta arviointimenettelyä muutetaan siten, että tasoluokituksista päätetään ko. paneelien puheenjohtajien yhteisessä kokouksessa. Syksyn 2012 aikana järjestetään suomen- ja ruotsinkielisiä lehtiä ja sarjoja tasolle 2 luokitelleiden paneelien puheenjohtajien kokous, jossa ratkaistaan sekä ristiriitaisten että tasolle 2 ehdotettujen suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien tasoluokitus.

5. Paneelien tehtävät ja arviointikriteerit syksyn 2012 täydennysarviointiin

Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän hyväksymän päivityssuunnitelman mukaan perustasolle 1 voidaan vuosittain lisätä aikaisemmin luokittamattomia tieteellisten

tutkimustulosten julkaisuun erikoistuneita lehtiä, sarjoja ja kirjakustantajia, eli niillä on tieteenalan asiantuntijoista koostuva toimituskunta, ja julkaiseminen edellyttää tieteenalan parhaiden käytäntöjen mukaista laadunarviointia, ennen kaikkea vertaisarviointia. Poikkeuksen muodostavat paikalliset julkaisukanavat, joissa valtaosa (2/3) toimituskunnasta ja kirjoittajista edustaa samaa tutkimusorganisaatiota, ja väitöskirjasarjat. Syksyn täydennysarvioinnin osalta on noussut esiin kaksi kysymystä:

1. Paikallisten julkaisukanavien asema Julkaisufoorumi-luokituksessa. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos on pyytänyt Julkaisufoorumin ohjausryhmää huomioimaan yliopistojen ja niiden tutkimuslaitosten julkaisut tasolla 1. Ongelma on, että suurin osa yliopistojen tutkimus- ja tiedelaitosten omista julkaisuista, joilla on toimituskunta ja jotka käyvät läpi tieteellisen arvioinnin, jäävät Julkaisufoorumin ulkopuolelle sekä kustantajina että sarjoina.
2. Vuoden 2011 luokituksen korjaaminen. Julkaisufoorumille ja paneeleille on tullut yksittäisten julkaisukanavien tasoluokitusten muuttamista koskevia ehdotuksia. Kun valmistunut tasoluokitus kattaa yli 20,000 julkaisukanavaa 23 paneelissa, on mahdollista, että luokittelussa on tapahtunut yksittäisiä virheitä:
 - Luokittelun ulkopuolelle on voinut vahingossa jäädä yksittäisiä korkeatasoisia julkaisukanavia, jotka paneeli saattaa katsoa aiheelliseksi lisätä suoraan tasolle 2 (esimerkiksi Journal of Molecular Cell Biology, impact factor 13).
 - On myös tapauksia, joissa yksittäiset tutkijat tai tutkijayhteisö on todennut luokituksen jonkin erityisalan osalta epäonnistuneeksi, ja esittää paneelille perustelut tiettyjen lehtien tasoluokitusten vaihtamiseksi niin, että tasojen 1, 2 ja 3 väliset osuudet eivät muutu.
 - Lisäksi on myös enemmän tai vähemmän perusteltuja yksittäisten julkaisukanavien tasoluokituksen nostamista tai laskemista koskevia ehdotuksia.

Saavatko paneelit halutessaan esittää perusteltuja korjauksia yksittäisten julkaisukanavien virheelliseksi toteamiinsa tasoluokituksiin jo ennen vuonna 2014 tehtävää koko luokituksen uudelleen arviointia, esimerkiksi vuoden 2012 täydennysarvioinnin yhteydessä?

Keskustelu:

Käytiin keskustelu syksyn 2012 täydennysarviointiin liittyvistä arviointikriteereistä ja tehtävistä. Keskustelussa nousi esiin seuraavia näkökohtia:

- Suuri osa yliopistojen ja niiden laitosten omasta julkaisutoiminnasta on Julkaisufoorumin näkökulmasta paikallista. Tavoite on ollut ohjata tutkijoita julkaisemaan valtakunnallisen tason julkaisukanavissa, joiden toimitus-, arvioija- ja kirjoittajakunta edustaa mahdollisimman laajasti kansallista tiedeyhteisöä.
- Kaikkien yliopistojen ja tutkimuslaitosten sarjojen luokittelu olisi työlästä.
- Myös yliopiston tai laitoksen julkaisema sarja voidaan hyväksyä Julkaisufoorumin tasolle 1, jos tieteellisen julkaisukanavan peruskriteerit täyttyvät, eikä valtaosa (yli 2/3) toimituskunnasta ja kirjoittajista edusta samaa tutkimusorganisaatiota.
- Tason 1 kriteereitä on kuitenkin aiheellista entisestään tiukentaa paikallisten julkaisukanavien osalta siten, että organisoidun toimituskunnan ja laadunarvioinnin lisäksi edellytetään, että yli puolet arvioijista ja kirjoittajista edustaa ulkopuolisia tutkimusorganisaatioita.
- Ehdotussivuston kautta on tullut yli 1000 ehdotusta syksyn 2012 täydennysarviointiin, osa ehdotuksista koskee samoja julkaisukanavia, osa ehdotetuista julkaisukanavista on jo saanut Julkaisufoorumi-luokituksen. Ehdotussivun kautta on myös tehty tasoluokituksia koskevia ehdotuksia.

Täydennysarviointiin on tarkoitus lisätä myös vuoden 2011 julkaisutiedonkeruun kautta esiin tulleet luokittamattomat julkaisukanavat.

- Vuoden 2011 täydennysarviointiin ehdotussivun kautta ehdotetut julkaisukanavat jaetaan arvioitaviksi kaikkiin paneeleihin, joihin niitä on ehdotettu. Vuoden 2011 julkaisutiedonkeruun kautta esiin tulleet luokittamattomat julkaisukanavat jaetaan paneeleihin julkaisuille tiedonkeruussa määritetyn ensisijaisen tieteenalan mukaan.
- Paneelien ei tarvitse hyväksyä luokitukseen kaikkia tason 1 kriteerit täyttäviä julkaisukanavia, vaan edelleen on mahdollista arvioida julkaisukanavan relevanssia suomalaisen tutkimuksen näkökulmasta.
- Julkaisukanavatietokantaan on tarkoitus kerätä 0-luokka niistä julkaisukanavista, joita paneelit eivät ole hyväksyneet tasolle 1.
- Jatkossa tietokantaan on tarkoitus lisätä tasolle 1 ehdotetut julkaisukanavat ilman tasoluokitusta vuosittaisen täydennysarvioinnin valmistumiseen saakka. Täydennysarvioinnin valmistuttua nämä julkaisukanavat merkitään tietokantaan joko tasolle 1 tai 0.

Päätökset:

Ohjausryhmä päätti, että tieteellisen julkaisukanavan peruskriteerit täyttäviä kotimaisia julkaisukanavia, joiden arvioijista ja kirjoittajista yli puolet edustaa samaa tutkimusorganisaatiota, ei voida pääsääntöisesti hyväksyä tasolle 1. Paneelit arvioivat edelleen yksittäistapauksissa voidaanko yliopistojen ja niiden tutkimuslaitosten julkaisusarjoja hyväksyä tasolle 1. Paneelit voivat halutessaan tehdä yksittäisiä korjauksia vuoden 2011 tasoluokituksiin vuoden 2012 täydennysarvioinnin yhteydessä. Muutokset on tehtävä vuoden 2011 tasojen 1, 2 ja 3 kiintiöiden puitteissa.

6. Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio ja ylläpito vuoden 2013 alusta

Julkaisufoorumi voi toimia Tieteellisten seurain valtuuskunnassa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä erityisavustuksella vuoden 2012 loppuun. Ohjausryhmän tulee tehdä Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatiota ja ylläpitoa vuoden 2013 alusta lähtien koskeva esitys, jonka perusteella Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio käy jatkorahoitusta koskevat neuvottelut opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa (Liite 3: Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio ja ylläpito vuoden 2013 alusta):

1. Esitys Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatioksi. Tieteellisten julkaisukanavien tasoluokituksen toteutuksesta vastaava Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio on vuoden 2013 alusta Tieteellisten seurain valtuuskunta, ja TSV neuvottelee OKM:n kanssa Julkaisufoorumin toiminnan pysyväluontoisesta rahoittamisesta osana kokonaisbudjettiaan.
2. Esitys Julkaisufoorumin ylläpitomalliksi. Vuoden 2013 alusta TSV vastaa Julkaisufoorumin koordinointi-, valmistelu- ja kehittämistyöstä sekä tiedotuksesta ohjausryhmän päätösten mukaisesti ja palkkaa Julkaisufoorumin työntekijän. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy vastaa julkaisukanavat käsittävän tietokannan ja paneelien arviointityön toteuttamiseen tarkoitetun internet-käyttöliittymän tietoteknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta. TSV ja CSC vastaavat yhdessä tietokannan ja käyttöliittymien suunnittelusta, sekä tietokannan bibliografisen ja bibliometrisen tietopohjan ylläpidosta.

Keskustelu:

Käydyssä keskustelussa todettiin, että TSV vastaa tiedeyhteisön edustajana tieteellisten julkaisukanavien arvioinnin toteutuksesta ja suunnittelusta, ja julkaisukanavat käsittävän tietokannan tietotekninen ylläpito sopii CSC:n tiedehallinnon tietopalveluiden tuottajan

rooliin. Ministeriön edustajan mukaan suunnitelma näyttää hyvältä, mutta lopullinen kanta ratkaistaan myöhemmin.

Päätös:

Ohjausryhmä päätti hyväksyä Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatiota ja ylläpitoa vuoden 2013 alusta koskevan esityksen liitteen 3 mukaisesti.

7. Muita asioita

8. Seuraava kokous

Päätettiin järjestää seuraava kokous 13.12.2012 klo 10-13.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.05.

Ilkka Niiniluoto
Puheenjohtaja

Janne Pölönen
Sihteeri

LIITE 1

Tässä liitteessä on tausta-aineistoa periaatekeskusteluun Julkaisufoorumista ja sen kritiikistä. Liitteessä on kolme osaa:

1. TIETEELLISET JULKAISUT YLIOPISTOJEN RAHOITUSMALLISSA 2013-2016 (s. 1)
2. ALKUPERÄIS- JA KATSAUSARTIKKELIEN JAKAUTUMINEN JULKAISUFOORUMI-TASON JA TIETEENALAN MUKAAN 2011 (s. 5)
3. JULKAISUFOORUMI-LUOKITUKSEN TIEDOSSA OLEVIA KÄYTTÖTAPOJA (s. 6)

1. TIETEELLISET JULKAISUT YLIOPISTOJEN RAHOITUSMALLISSA 2013-2016

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman rahoitusmallityöryhmän ehdotuksen mukaan 13 % yliopistojen rahoituksesta jaetaan vuosina 2013-2016 tieteellisten julkaisujen perusteella. Yliopistojen tuottamista julkaisuista rahoitusperusteena huomioidaan tieteelliset julkaisut (OKM:n tiedonkeruun julkaisutyypit A-C). Rahoitusmallityöryhmä ehdotti, että vuosina 2013-2014 rahoituksesta jaettaisiin 10 % kansainvälisten referee-julkaisujen ja 3 % muiden tieteellisten julkaisujen perusteella. Vuosina 2015-2016 rahoituksesta jaettaisiin 10 % Julkaisufoorumi-tasolle 2 ja 3 luokitelluissa julkaisukanavissa, ja 3 % Julkaisufoorumi-luokkaan 1 luokitelluissa julkaisukanavissa ilmestyneiden julkaisujen perusteella.

Julkaisut 13 %

Vuosina 2013–2014 yliopiston kansainväliset referee-julkaisut 10 %. Kansainvälisiin referee-julkaisuihin luetaan ulkomailla julkaistut vertaisarvioidut tieteelliset julkaisut ja ulkomailla julkaistut kustannettut tieteelliset erillisteokset (tiedonkeruun luokat A1–A4 ja C1: A1 alkuperäisartikkeli tieteellisessä aikakauslehdessä, A2 katsausartikkeli tieteellisessä aikakauslehdessä, A3 kirjan tai muun kokoomateoksen osa, A4 artikkeli konferenssijulkaisuissa, C1 kustannettu tieteellinen erillisteos).

Vuosina 2013–2014 muut tieteelliset julkaisut 3 %. Muut tieteelliset julkaisut sisältävät kotimaassa julkaistut vertaisarvioidut julkaisut ja kotimaassa julkaistut kustannettut tieteelliset erillisteokset (A1–A4 ja C1) sekä ulkomailla tai kotimaassa julkaistut vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset sekä toimitetut kirjat ja julkaisut (tiedonkeruun luokat B1–B3 ja C2: B1 kirjoitus tieteellisessä aikakauslehdessä, B2 kirjan tai muun kokoomateoksen osa, B3 vertaisarvioimaton artikkeli konferenssijulkaisussa sekä C2 toimitettu kirja, kokoomateos, konferenssijulkaisu tai lehden erikoisnumero).

Vuoden 2013 rahoitusta määritettäessä, johtuen tiedonkeruun luokitusten muuttumisesta vuoden 2010 tiedonkeruusta alkaen, rahoitusmallin tietojen laskennassa voidaan käyttää vain vuosien 2010–2011 julkaisutietojen keskiarvoa.

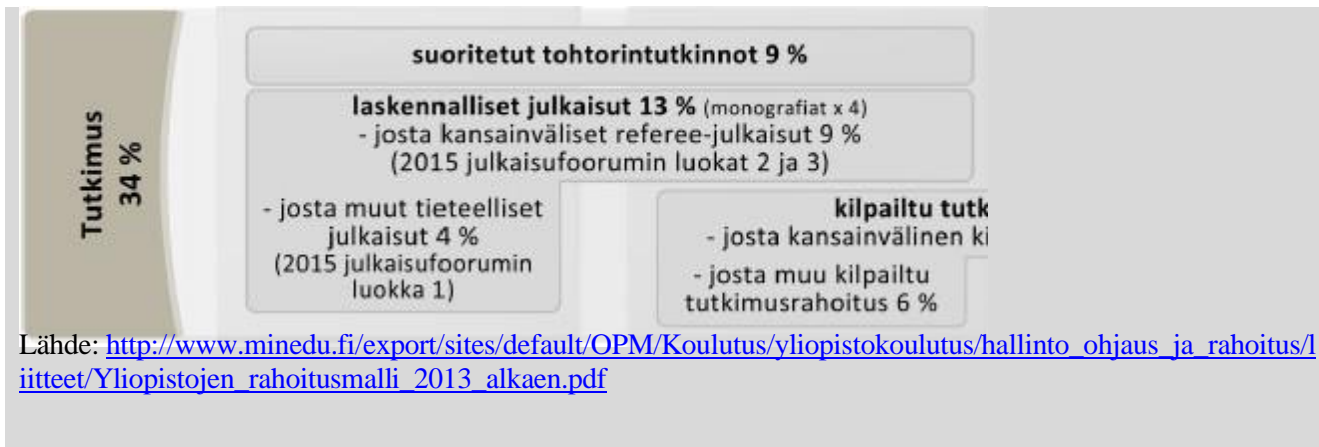
Vuosina 2015–2016 kansainvälisten referee-julkaisujen tilalle rahoitusmallissa tulevat julkaisufoorumin mukaiset luokat 2 ja 3 ja muiden tieteellisten julkaisujen tilalle julkaisufoorumin luokka 1. Julkaisufoorumiin liittyvät tarkemmat määrittelyt toteutetaan julkaisufoorumia kehittävän työryhmän työn valmistuttua.

Lähde: Laadukas, kansainvälinen, profiloitunut ja vaikuttava yliopisto – ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2013 alkaen, Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:26, sivu 47

(<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/okmtr26.pdf>)

Rahoitusmallityöryhmän ehdotusta koskevan palautteen perusteella julkaisujen osuutta muutettiin niin, että 19.4.2012 hyväksytyn asetuksen mukaan vuosina 2013-2014 kansainvälisten referee-julkaisujen osuus rahoituksesta on 9 % ja muiden tieteellisten julkaisujen osuus 4 %. Vastaavasti vuosina 2015-2016, Julkaisufoorumi-luokkiin 2 ja 3 kuuluvien julkaisujen osuus on 9% ja luokkaan 1 kuuluvien julkaisujen osuus

4 % yliopistojen rahoituksesta. Lisäksi monografioille annetaan 4-kertainen painoarvo artikkeleihin verrattuna.

Kansainväliset referee-julkaisut ja muut tieteelliset julkaisut vuosina 2013-2014

Yliopistojen valtiorahoituksen määrä on vuonna 2012 yli 1,8 miljardia euroa (http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/04/yliopistojen_rahitus.html?lang=fi). Tämän perusteella julkaisujen osuudeksi (13%) kokonaisrahoituksesta voidaan arvioida yhteensä n. 234 miljoonaa euroa, mistä kansainvälisten referee-julkaisujen/Julkaisufoorumi-tasojen 2 ja 3 julkaisujen osuus (9 %) n. 162 miljoonaa euroa ja muiden julkaisujen/Julkaisufoorumi-tason 1 julkaisujen osuus (4 %) n. 72 miljoonaa euroa.

Suomalaiset yliopistot tuottivat opetushallinnon raportointipalveluun Vipuseen rekisteröityjen tietojen mukaan vuonna 2010 yhteensä 28 966 tieteellistä julkaisua, joista kansainvälisiä referee-julkaisuja 18 992 (65,6 %) ja muita tieteellisiä julkaisuja 9 974 (34,4 %).

Julkaisutyyppi	Kansainvälinen julkaisu	Kotimainen julkaisu	Julkaisut yhteensä
A1 Alkuperäisartikkeli tieteellisessä aikakauslehdessä	12 752	1 177	13 929
A2 Katsausartikkeli tieteellisessä aikakauslehdessä	446	254	700
A3 Kirjan tai muun kokoomateoksen osa	1 535	1 324	2 859
A4 Artikkelijulkaisu konferenssijulkaisussa	4 040	420	4 460
B1 Kirjoitus tieteellisessä aikakauslehdessä	701	1 605	2 306
B2 Kirjan tai muun kokoomateoksen osa	432	1 352	1 784
B3 Vertaisarvioimaton artikkeli konferenssijulk.	1 150	444	1 594
C1 Kustannettu tieteellinen erillisteos	219	322	541
C2 Toimitettu kirja tai lehden/sarjan erikoisnumero	331	462	793
Kaikki yhteensä	21 606	7 360	28 966
Kansainväliset referee-julkaisut	18 992	0	18 992
Muut tieteelliset julkaisut	2 614	7 360	9 974

<http://www.minedu.fi/yliopistokoulutus/Julkaisut/layouts/XIVviewer.aspx?id=http://vipunen.csc.fi/fi-fi/yliopistokoulutus/Yliopistokoulutusraportit/Julkaisutyyppit%20A-E.xlsx>

Tällä aineistolla arvioitu kansainvälisen referee-julkaisun keskihinta vuosina 2013-2014 (8 530 euroa) on 1,2-kertaa muun tieteellisen julkaisun keskihintaa (7 219 euroa) korkeampi. Rahoitusmallityöryhmän

alkuperäisen esityksen (kv-referee julk. 10 % ja muut tieteelliset 3 %) mukaan kansainvälisen referee-julkaisun keskihinta (9 478 euroa) olisi ollut 1,8-kertaa muun tieteellisen julkaisun keskihintaa (5 414 euroa) korkeampi.

Kansainvälisistä referee-julkaisuista monografioita on 219 ja muista tieteellisistä julkaisuista 322. Näin ollen Kansainvälisistä referee-julkaisuista artikkelien hinnaksi voidaan arvioida 8 245 euroa ja monografioiden hinnaksi 32 978 euroa. Vastaavasti muiden tieteellisten julkaisujen osalta artikkelien hinta olisi 6 581 euroa ja monografioiden hinta 26 325 euroa.

Julkaisufoorumi-luokitus yliopistojen rahoitusmallissa vuosina 2015-2016

Vuosina 2015–2016 kansainvälisten referee-julkaisujen tilalle rahoitusmallissa tulevat julkaisufoorumin mukaiset luokat 2 ja 3 ja muiden tieteellisten julkaisujen tilalle julkaisufoorumin luokka 1. Rahoitusmallityöryhmän esityksen mukaan Julkaisufoorumiin liittyvät tarkemmat määrittelyt toteutetaan julkaisufoorumia kehittävä työryhmän työn valmistuttua.

Rahoitusmallista päättäminen ei ole Julkaisufoorumin ohjausryhmän tehtävä, mutta se voi tarvittaessa lausua oman näkemyksensä Julkaisufoorumi-luokituksen käytöstä rahoitusmallin osana. Avoimia kysymyksiä vuosien 2015-2016 osalta ovat:

1. Julkaisutyytit: mitä julkaisutyyppijä rahoitusmallissa huomioidaan tason 1, 2 ja 3 julkaisuina?
 - a. Onko ratkaisevaa ainoastaan julkaisukanavan Julkaisufoorumi-luokka riippumatta siitä, onko kyseessä vertaisarvioitu (A1-4, C1) tai vertaisarvioimaton julkaisu (B1-3, C2)?
 - b. Luetaanko vuosien 2013-2014 mallia mukaillen tason 2 ja 3 julkaisuksi ainoastaan vertaisarvioidut julkaisutyytit (A1-4, C1), ja vertaisarvioimattomat julkaisut lasketaan tason 1 kiintiöön vaikka ne ovat ilmestyneet tason 2 ja 3 kanavissa?
 - c. Lasketaanko tason 1, 2 ja 3 julkaisuksi vain vertaisarvioidut julkaisut (A1-4, C1)?
2. Julkaisujen osittaminen: miten huomioidaan yhteisjulkaisut?
 - a. kansallinen ositus: yhteisjulkaisut voidaan jakaa suomalaisia yliopistoja edustavien kirjoittajien lukumäärällä ja kullekin julkaisun tuottamiseen osallistuneelle yliopistolle annetaan kirjoittajien lukumäärän mukainen osuus.
 - b. kansainvälinen ositus: yhteisjulkaisut voidaan jakaa kaikkien, myös ulkomaisten, kirjoittajien lukumäärällä ja yliopistoille annetaan kirjoittajien lukumäärän mukainen osuus. Tässä mallissa tulisi palkita erikseen kv-yhteistyöstä, ja yliopistoille olisi määritettävä minimiosuus julkaisuista (esim. 1/10), joilla on kymmeniä tai satoja tekijöitä.
3. Julkaisuformaattien painotus: miten huomioidaan monografiat suhteessa artikkeleihin?
 - a. uudessa mallissa monografioille on annettu rahoitusmallissa 4-kertainen painoarvo.
4. Kiintiöt: nykyisessä mallissa tason 2 ja 3 julkaisuilla on oma 9% kiintiö ja tason 1 julkaisuilla oma 4% kiintiö – ongelma on että julkaisujen keskihinta muuttuu kiintiöihin laskettavien julkaisujen lukumäärän muuttuessa. Vaihtoehtona on yksi 13% kiintiö ja julkaisut pisteytetään tason ja julkaisutyyppin mukaan, esim:

	Taso 1	Tasot 2 ja 3
Artikkeli (A1, A2, A3, A4)	1	3
Monografia (C1)	4	12

On myös mahdollista harkita päätieteenaloittaisia kiintiöitä, mikä tasoittaa tieteenalojen välisiä julkaisukäytännöistä johtuvia eroja, ja Julkaisufoorumi-tasojä voitaisiin haluttaessa soveltaa

rahoitusmallissa alakohtaisesti (esim. tasoeroteluun voitaisiin käyttää luonnontieteissä, lääketieteissä ja tekniikassa kaikkia kolmea tasoa).

Rahoitusmalliin liittyviä kysymyksiä on käsitelty aikaisemmin Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän rahoitusmallityöryhmälle 18.1.2011 lähettämässä muistiossa.

2. ALKUPERÄIS- JA KATSAUSARTIKKELIEN JAKAUTUMINEN JULKAISUFOORUMI-TASON JA TIETEENALAN MUKAAN 2011

Julkaisufoorumi-tasojen yhdistäminen yliopistojen OKM:lle toimittamaan vuoden 2011 julkaisuaineistoon CSC:llä on vielä kesken. Vertaisarvioitujen tieteellisissä lehdissä ilmestyneiden alkuperäis- ja katsausartikkelien (A1 ja A2) osalta Julkaisufoorumi-taso on voitu kuitenkin määrittää lähes 90 % julkaisuista. Alustavien tietojen perusteella voidaan todeta, että tason 2 ja 3 lehdissä ja sarjoissa ilmestyvien vertaisarvioitujen alkuperäis- ja katsausartikkelien osuus vaihtelee tieteenaloittain. Samansuuntaisia tuloksia saatiin myös JURE I -työryhmän vuonna 2011 kahdeksalta yliopistolta keräämästä vuoden 2010 julkaisuaineistosta.

Lehtien ja sarjojen tasoluokituksen kehittämismahdollisuuksia vuoden 2014 arviointiin

Luokitusta voidaan jatkossa kehittää eri tieteenalojen välisten erojen osalta tasapuolisempaan suuntaan Norjan ja Tanskan mallin mukaan poistamalla paneelien luetteloista päällekkäisyydet ja määrittämällä tasojen 2 ja 3 kiintiöt kunkin paneelin kohdalla lehti- ja sarjaluettelon nimekkeiden lukumäärän sijasta nimekkeiden julkaisuvolyymien perusteella.

Julkaisufoorumissa on arvioitu vähintään tasolle 1 kaikkiaan 19 477 lehteä ja sarjaa, joista 12 962 nimekettä (66,6 %) esiintyy vain yhden paneelin luettelossa, ja 6 515 nimekettä (33,4 %) esiintyy 2-6 paneelin luettelossa. Poistamalla lehtiluetteloista kaikki päällekkäisyydet voidaan paneelien arvioitavana olevien nimekkeiden lukumäärää vähentää paneeleissa keskimäärin 30 %. Koska päällekkäisyyttä esiintyy runsaammin niiden paneelien luetteloissa, jotka edustavat paljon tason 2 julkaisuja tuottavia aloja, tämä toimenpide voisi tasoittaa tieteenalojen välisiä eroja. Se myös poistaisi ristiriitaisten luokitusten ongelman, keventäisi paneelien arviointityötä ja parantaisi paneelien jäsenten mahdollisuuksia perehtyä arviointiin lehtiin ja sarjoihin muutenkin kuin numeerisen tausta-aineiston valossa. Samalla tasojen osuudet lopullisessa luokituksessa vastaisivat täsmälleen määrättyjä osuuksia: taso 1 80 %, taso 2 20 %, taso 3 5 %.

Lisäksi luokituksen perusteita voidaan kehittää sitomalla tasojen osuudet paneeleissa nimekkeiden lukumäärän sijasta julkaisuvolyymiin siten, että tason 2 lehtien osuus saa olla enintään 20 % paneelin kaikkien lehtien vuosittaisesta julkaisuvolyymistä. Tällä hetkellä tason 2 lehdet edustavat arviolta n. 35 % Julkaisufoorumi-luokituksen kattamien lehtien ja sarjojen kokonaisjulkaisuvolyymistä, mutta osuuksissa on huomattavia paneelikohtaisia eroja. Runsaasti tason 2 julkaisuja tuottavia aloja edustavissa paneeleissa tason 2 lehdet ja sarjat kattavat huomattavan suuren osan kokonaisvolyymistä. Näissä paneeleissa tason 2 lehtien lukumäärää tulisi volyymin perusteella laskea jopa alle puoleen nykyisestä, toisissa paneeleissa nimekkeiden lukumäärää tasolla 2 voitaisiin julkaisuvolyymien perusteella lisätä. On syytä muistaa, että tasoluokkien määrittäminen julkaisuvolyymien perusteella edellyttää luotettavaa tietopohjaa nimekkeiden julkaisuvolyymistä. Toinen vaihtoehto on käyttää tasojen osuuksien perusteena nimekkeiden osuutta kaikista suomalaisista julkaisuista.

3. JULKAISUFOORUMI-LUOKITUKSEN TIEDOSSA OLEVIA KÄYTTÖTAPOJA

Yliopistot ovat autonomisia soveltaessaan erilaisia arviointivälineitä, mukaan lukien Julkaisufoorumi-luokitus, oman toimintansa arviointiin ja kehittämiseen. Vaikka Julkaisufoorumin ohjausryhmä ei voi määrätä luokituksen käyttötavoista, se voi kuitenkin antaa käyttöä koskevia ohjeita. Tilanteen kehittymistä on tärkeää seurata jo Australian huonojen kokemusten vuoksi.

Tärkeimmät syyt tasoluokituksen lakkauttamiseen Australiassa liittyvät yliopistojen tapaan käyttää sitä julkaisutoimintaa määräävänä ohjausinstrumenttina, minkä seuraukset koettiin tutkimukselle haitallisiksi. Esimerkkeinä on mainittu A-luokan julkaisuille asetetut tavoiteosuudet ja niihin ohjaavat kannustinjärjestelmät, sekä pyrkimykset estää tutkijoita kokonaan käyttämästä alemman tasoluokan lehtiä ja sarjoja. Myös tasoluokituksen käyttö rahoitus- ja rekrytointipäätösten perusteena on koettu epäoikeudenmukaiseksi.

Julkaisufoorumin näkemyksiä luokituksen hyvistä ja huonoista käyttötavoista on linjattu käyttöohjeessa. Ohjeessa ei suorasanaisesti käsitellä henkilökohtaisia bonuksia tai yliopistojen kannustinjärjestelmiä, mutta siinä on varoitettu käyttämästä luokitusta yksittäisten julkaisujen tai tutkijoiden arviointiin, kehoitettu kiinnittämään huomioita tieteenalojen eroihin ja välttämään niiden välistä vertailua. Käyttötapoja on käsitelty myös UNIFIn edustajana helmikuussa Julkaisufoorumi-seminaarissa puhuneen Thomas Wilhelmssonin esityksessä (http://www.youtube.com/watch?v=wtd62Un_8_g&feature=channel).

Suomen yliopistot UNIFI:n toiminnanjohtajan Liisa Savusen kanssa on alustavasti käyty keskustelua toteutuneiden ja suunniteltujen käyttötapojen kaikki yliopistot kattavasta kartoituksesta. Alla on listattu satunnaisista lähteistä tietoon tulleita esimerkkejä Julkaisufoorumi-luokituksen käytöstä:

- Acatiimi-lehdessä (4/2012: http://www.acatiimi.fi/4_2012/04_12_12.php) kerrottiin, että Vaasan yliopistossa maksettaisiin tason 2 lehdessä/sarjassa ilmestyneestä artikkelista 2 500 euron, ja tason 3 lehdessä/sarjassa ilmestyneestä artikkelista 4 000 euron henkilökohtainen lisäpalkkio. Tason 2 kustantajalla ilmestyneestä monografiasta maksetaan 4 000 euroa. Yhteisjulkaisujen osalta palkkio jaetaan kirjoittajien kesken.
- Samassa Acatiimin kirjoituksessa kerrottiin Aalto-yliopiston (tosin puhutaan vain Kauppakorkeakoulusta) maksamasta palkkiosta tietyissä lehdissä ilmestyneistä julkaisuista. Ilmeisesti perusteena ei ole Julkaisufoorumi-luokitus vaan yliopiston yksiköiden omat tai Financial Times-lehden tuottamat lehtiluokitukset, tai lehtien impaktifaktorit. Aallossa on tietävästi tehty omaa listausta eri alojen "kärkilehdistä" ennen Julkaisufoorumin perustamista.
- Helmikuussa 2012 Lapin yliopiston järjestämässä tieteellistä julkaisemista käsitelleessä seminaarissa kerrottiin, että LY:ssä oltaisiin palkitsemassa tutkijoita tietyllä rahasummalla tason 2 tai 3 julkaisukanavissa ilmestyneistä julkaisuista. Kyseessä ei ilmeisesti kuitenkaan ole henkilökohtainen bonus, vaan tutkija saisi määrätä rahan käyttötarkoituksesta.
- Turun yliopistossa Julkaisufoorumi-luokitusta on tarkoitus käyttää yksiköiden/laitosten julkaisutoiminnan oman kehityksen seurantaan, mikä on luokituksen turvallisimpia käyttötapoja, mutta ei ole tiedossa onko tällä jotain suoraa vaikutusta niiden rahoitukseen.
- Tampereen teknillisessä yliopistossa on jaettu julkaisujen perusteella laitoksille kehittämiseen tarkoitettua tulospisterahaa, jonka osuus kokonaisrahoituksesta on hyvin pieni. Ennen painotettiin kv-referee-julkaisuja, jatkossa Julkaisufoorumi-tason 2 ja 3 julkaisuja muita enemmän. Huomionarvoista kuitenkin on, että TTY:llä laitoksia ilmeisesti palkitaan myös tason 1 julkaisuista,

sekä muista, Julkaisufoorumi-luokituksen ulkopuolisista julkaisuista. Tampereen yliopistossa on tarkoitus käyttää Julkaisufoorumi-luokitusta TTY:n tapaan osana laitosten tuloksellisuusrahoitusta.

LIITE 2

SUOMEN- JA RUOTSINKIELISTEN JULKAISUKANAVIEN LUOKITTELU JULKAISUFOORUMISSA

Tilanne vuonna 2011 valmistuneen luokituksen osalta

Julkaisufoorumi-hankkeen arviointiohjeen mukaan ”taso 2 kattaa eri tieteenalojen johtavat tieteelliset julkaisukanavat, joissa tutkijat eri maista julkaisevat parhainta tutkimustaan. Tasolle 2 voidaan pääsääntöisesti luokitella vain kansainvälisiä tieteellisiä julkaisukanavia, joiden toimitus-, kirjoittaja- ja lukijakunta edustaa eri kansallisuuksia. Kuitenkin myös suomen- tai ruotsinkielisiä julkaisukanavia voidaan luokitella tasolle 2, jos ne tavoittavat tieteenalansa kansainvälinen asiantuntijayleisön”. Tätä sääntöä tulkittiin paneeleissa lehtien ja sarjojen osalta tiukasti, joten vuoden 2011 luokituksessa oli tasolla 2 neljä suomenkielistä lehteä/sarjaa:

Historiallinen aikakauskirja
Suomalaisuuden kirjallisuuden seuran toimituksia tiede
Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja
Virittäjä

Lisäksi tasolle 2 on luokiteltu kolme suomenkielistä kirjakustantajaa:

Gaudeamus
Suomalaisuuden kirjallisuuden seura
Vastapaino

60 tieteellisen seuran kannanotto ja Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän 3.2.2012 tekemä päätös

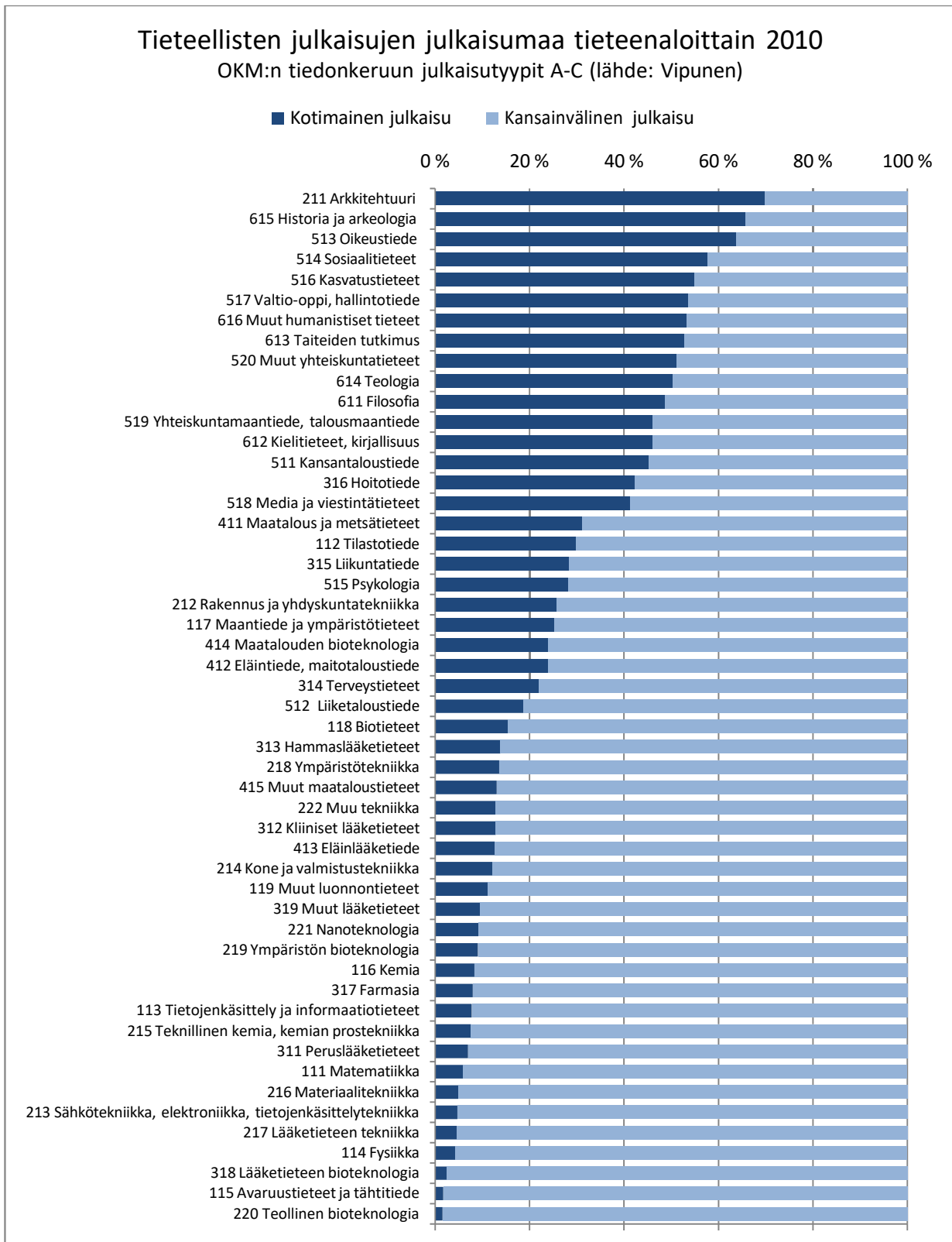
Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmä käsitteli kokouksessaan 3.2.2012 60 lähinnä ihmistieteitä edustavan tieteellisen seuran kannanotossa esiin nostettuja kysymyksiä 1) suomenkielisten tieteellisten lehtien ja sarjojen ja 2) muilla kuin englannin kielellä julkaisevien tieteellisten lehtien ja sarjojen asemasta Julkaisufoorumi-luokituksessa. Samat kysymykset olivat esiintyneet keskustelussa myös aiemmin Julkaisufoorumi-hankkeen aikana.

Ohjausryhmä totesi, että tieteellisen julkaisemisen kieltä koskevat kysymykset ovat tärkeitä ennen kaikkea yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen tutkimuksen kannalta. Keskustelun perusteella ohjausryhmä päätti, että:

- paneelit 14 ja 16-23 voivat halutessaan luokitella tasolle 2 suomen- tai ruotsinkielisiä johtavia tieteellisiä lehtiä ja sarjoja, jotka kattavat tieteenalansa suomalaisen yhteiskunnan, kulttuurin ja historian erityispiirteitä käsittelevää tutkimusta mahdollisimman laajasti.
- European Science Foundationin ERIH-luokituksen tieteenalat kattavat paneelit voivat halutessaan luokitella tasolle 2 muilla kuin yksinomaan englanninkielellä julkaisevia, ERIH-arvioinnissa tasolle A luokiteltuja lehtiä ja sarjoja.

Julkaisufoorumin sihteeristölle annettiin tehtäväksi ryhtyä toteuttamaan päätöstä em. paneelien kanssa kevään 2012 aikana.

Yliopistojen vuoden 2010 julkaisutietoihin perustuvasta kaaviosta ”Tieteellisten julkaisujen julkaisumaa tieteenaloittain 2010” (seuraavalla sivulla) käy ilmi kotimaisen tieteellisen julkaisemisen merkitys etenkin ihmistieteiden julkaisutoiminnassa. Tiedonkeruussa käytetty jako kotimaisten ja kansainvälisten (=ulkomaisten) julkaisujen välillä ei suoraan kerro suomen- ja ruotsinkielisten julkaisujen osuutta, koska kotimaiset julkaisut -kategoria sisältää myös Suomessa julkaistut vieraskieliset tieteelliset artikkelit ja erillisteokset, mutta on suuntaa-antava.

Paneelien 14 ja 16-23 puheenjohtajien kokous 2.3.2012

2.3.2012 järjestettiin paneelien 14 ja 16-23 puheenjohtajakokous, jossa keskusteltiin ohjausryhmän 3.2.2012 tekemästä päätöksestä ja haettiin yhteisiä periaatteita suomen- ja ruotsinkielisten, sekä muun kuin englanninkielisten ERIH-tason A lehtien ja sarjojen luokitteluun tasolle 2. Kokouksen tarkoitus ei ollut päättää yksittäisten lehtien tai sarjojen luokituksista.

Puheenjohtajat tekivät seuraavia suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen luokittelua tasolle 2 koskevia yhteisiä linjauksia:

- suomen ja ruotsin kielen aseman säilyttäminen tieteen kielenä on tärkeä tavoite, ja ohjausryhmän päätös edesauttaa tätä tavoitetta. Tason 2 luokittelun perusteiden on kuitenkin oltava ensisijaisesti sisällöllisiä, ei kielipoliittisia.
- se, että julkaisukanava on jonkin alan suomen- tai ruotsinkielinen ykköslehti tai -sarja ei ole yksin riittävä peruste luokitella sitä tasolle 2, jos tutkimuskysymykset ovat yleisiä ja niitä voidaan käsitellä kansainväliselle asiantuntijayleisölle suunnatuilla julkaisufoorumeilla.
- tasolle 2 tulee luokitella vain korkeatasoisimmat lehdet ja sarjat, joiden käsittelemät tutkimuskysymykset kontekstualisoituvat vahvasti suomalaisen yhteiskunnan tai suomen- ja ruotsinkielisen kulttuurin piiriin.
- tasolle 2 luokiteltavien lehtien ja sarjojen tulee myös olla laaja-alaisia, ja sekä vertaisarvioijat että potentiaalinen kirjoittajakunta edustavat alan kansallista tiedeyhteisöä mahdollisimman laajasti.
- 20 % osuutta nimekkeistä ei ole mielekäästä soveltaa mekaanisesti suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen luokittelussa tasolle 2.

Keskustelussa nousi esiin myös seuraavia luokittelua koskevia näkökohtia:

- tason 1 julkaisukanavissa julkaiseminen on arvokasta ja kannatettavaa, epätodennäköistä, että julkaiseminen tason 1 lehdissä ja sarjoissa lakkaisi
- tasolla 1 on korkeatasoisia kansainvälisiä, mukaan lukien eri alojen kansainväliselle tiedeyleisölle suunnattuja kotimaisia, lehtiä ja sarjoja
- 20 %:n rajaa kaikista kotimaisten kielten lehdistä ja sarjoista on vaikea siksi, että ko. lehtien/sarjojen määrä on joissain paneeleissa hyvin pieni tai vaihtelee paljon aloittain.
- tason 2 osuutena 20 % suomen- ja ruotsinkielisistä lehdistä ja sarjoista olisi liian suuri.
- kiinnitettävä huomiota vertaisarvioinnin tasoon (entä hylkäysprosentti?), laajempi arviointi lisää läpinäkyvyyttä
- oltava myös laaja toimituskunta
- luokittelun perusteena tärkeämpää kansallisten erityiskysymysten kuin aineistojen käsittely
- ongelmallista määrittää toisaalta alojen laajuus/kapea-alaisuus, etenkin jos osa tutkimuksesta kansallista, osa kansainvälistä

Kevään 2012 arvioinnin tulokset

Paneelit 14 ja 16-23 suorittivat arvioinnin kevään 2012 aikana, ja kaikki niiden lehti- ja sarjaluetteloihin kuuluvat suomen- ja ruotsinkieliset lehdet ja sarjat olivat ehdolla tasolle 2. Kaksi paneelia (14 Terveystieteet ja muut lääketieteet sekä 16 Taloustieteet) totesi sähköpostikeskustelussa, ettei niiden kattamalla aloilla ole tarvetta suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen luokitteluun tasolle 2. Muut paneelit kokoontuivat päättämään tasoluokituksista huhtikuun aikana, paitsi kielitieteen paneeli 21, joka päätti nostoista sähköpostikokouksessa.

Ohjausryhmän päätöksen ja paneelien 14 ja 16-23 puheenjohtajakokouksen linjausten mukaisesti paneelit pyrkivät painottamaan sitä, että tasolle 2 nostettavien lehtien ja sarjojen tutkimuskysymykset kontekstualisoituvat vahvasti suomalaisen yhteiskunnan tai suomen- ja ruotsinkielisen kulttuurin piiriin. Tärkeä lisäperuste oli laaja-alaisuus: tasolle 2 pyrittiin nostamaan oman tieteenalansa tutkimusta mahdollisimman laajasti kattavia lehtiä ja sarjoja, joissa voidaan julkaista myös erityisalojen tutkimusta.

Paneelit nostivat tasolle 2 kaikkiaan 19 suomenkielistä ja 2 ruotsinkielistä lehteä ja sarjaa, sekä 64 muulla kuin yksinomaan englannin kielellä julkaisevaa ERIH-arvioinnissa tasolle A luokiteltua lehteä ja sarjaa. Yhden lehden tasoluokitusta, josta oli erimielisyyttä paneelien välillä, päätettiin käsitellä myöhemmin ohjausryhmässä. Muilta osin kevään arvioinnin tulokset päivitettiin Julkaisufoorumin tietokantaan 31.5.2012, jolloin tasolle 2 lisättiin 18 suomenkielistä ja 2 ruotsinkielistä lehteä ja sarjaa:

Ajatus: Suomen Filosofisen yhdistyksen vuosikirja
Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti Avain Elore
Folkmålstudier
Hallinnon tutkimus
Historiallinen arkisto
Historisk Tidskrift för Finland
Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja
Kulttuurintutkimus
Lakimies Naistutkimus
Näyttämö ja tutkimus
Oikeus
Politiikka Psykologia
Sananjalka
Sosiologia
Taidehistoriallisia tutkimuksia
Teologinen aikakauskirja
Yhteiskuntapolitiikka

Suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen luokittelun herättämiä kysymyksiä

Paneelin 17 näkemyksen mukaan nyt toteutunut suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen luokittelu tasolle 2 kärsii osittain linjattomuudesta, koska eri paneeleilla on riittävän selkeiden luokittelukriteerien puuttuessa voinut olla erilaiset lähtökohdat luokitteluun. Myös paneeli 20 on pitänyt tarpeellisena, että jokin taso tarkistaisi ovatko toteutuneet nostot linjassa ohjausryhmän päätöksen kanssa.

Jatkossa voi olla tarpeellista kehittää, etenkin vuonna 2014 tapahtuvaa tasoluokitusten uudelleenarviointia varten, muodollisia ja yksiselitteisempiä paneelirajat ylittäviä kriteereitä suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen luokittelulle. Mahdollisia vähimmäisvaatimuksia tason 2 ehdokkaille voisivat olla määrätyn hylkäysprosentti-ajan ylittäminen ja/tai vertaisarvioinnin osalta kahden ulkopuolisen arvioijan käyttäminen jokaisen vertaisarvioitun julkaisun osalta.

Julkaisufoorumille on tullut palautetta, jonka mukaan tasoluokitukset eivät ole suomen- ja ruotsinkielisten ja kansainvälisten lehtien ja sarjojen osalta keskenään vertailukelpoisia. Myös osa paneeleista on pitänyt ongelmallisena sitä, että tasolla 1 on varsin korkeatasoisia kansainvälisiä lehtiä ja sarjoja. Suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja luokittelussa tasolle 2 on varmasti jouduttu ainakin joillain aloilla poikkeamaan kriteereistä, joita on pyritty noudattamaan kansainvälisten lehtien osalta. Koska kansallisen ja kansainvälisen julkaisutoiminnan absoluuttinen vertailu on ongelmallista, voi olla aiheellista jatkossa korostaa, että tasolle 2 nostetut kansalliset tieteelliset lehdet ja sarjat edustavat johtavaa tasoa 2 ennen kaikkea suhteessa muihin saman alan suomen- ja ruotsinkielisiin lehtiin ja sarjoihin. Kansainväliset lehdet on puolestaan luokiteltu tasolle 1, 2 ja 3 ensisijaisesti suhteessa muihin kv-lehtiin.

LIITE 3**JULKAISUFOORUMIN SIOITUSORGANISAATIO JA YLLÄPITO VUODEN 2013 ALUSTA**

Julkaisufoorumi voi toimia Tieteellisten seurain valtuuskunnassa (TSV) opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämällä erityisavustuksella vuoden 2012 loppuun. Ohjausryhmän kiireisimpiin käsittelyä vaativiin asioihin kuuluu esitys Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatiosta ja ylläpidosta vuoden 2013 alusta lähtien. Esitykseen liittyy kaksi asiakohtaa: 1.) Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio ja 2.) Julkaisufoorumin ylläpito.

1. Esitys Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatioksi. Tieteellisten julkaisukanavien tasoluokituksen toteutuksesta vastaava Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio on vuoden 2013 alusta Tieteellisten seurain valtuuskunta, ja TSV neuvottelee OKM:n kanssa Julkaisufoorumin toiminnan pysyväluontoisesta rahoittamisesta osana kokonaisbudjettiaan.
2. Esitys Julkaisufoorumin ylläpitomalliksi. Vuoden 2013 alusta TSV vastaa Julkaisufoorumin koordinointi-, valmistelu- ja kehittämistyöstä sekä tiedotuksesta ohjausryhmän päätösten mukaisesti ja palkkaa Julkaisufoorumin työntekijän. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy vastaa julkaisukanavat käsittävän tietokannan ja paneelien arviointityön toteuttamiseen tarkoitetun internet-käyttöliittymän tietoteknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta. TSV ja CSC vastaavat yhdessä tietokannan ja käyttöliittymien suunnittelusta, sekä tietokannan bibliografisen ja bibliometrisen tietopohjan ylläpidosta.

TSV ja CSC neuvottelevat kumpikin Julkaisufoorumin tekniseen ylläpitoon liittyvien tehtävien edellyttämästä rahoituksesta omalta osaltaan suoraan OKM:n kanssa. Tarvittaessa käydään yhteinen neuvottelu TSV:n, CSC:n ja OKM:n kesken. Olettaen, että OKM myöntää rahoituksen, kumpikin organisaatio saa omien tehtäviensä edellyttämän rahoituksen suoraan OKM:ltä. CSC tekee parhaillaan OKM:n pyynnöstä tiedehallinnon tietopalveluiden kokonaisuutta koskevaa esiselvitystä, joka sisältää myös Julkaisufoorumin ylläpitoon kuuluvat tehtävät. Julkaisufoorumin ylläpitoa koskeva esitys on valmisteltu yhteistyössä CSC:n kanssa.

1. Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio

Julkaisufoorumin sijoitusorganisaatio vastaa tieteellisten julkaisukanavien tasoluokituksen tuottamisesta. Vaihtoehtoja Julkaisufoorumin sijoitus-organisaatioksi käsiteltiin Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän kokouksessa 30.8.2011. Esillä olivat TSV, Suomen Akatemia, Korkeakoulujen arviointineuvosto, OKM ja Suomen yliopistot -yhdistys. Myöhemmin nostettiin esiin myös vaihtoehto, että Julkaisufoorumin sijoitus- ja/tai ylläpito-organisaatio voisi olla opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy. Ohjausryhmä totesi kokouksessaan 15.12.2011, että keskustelua Julkaisufoorumin sijoituksesta ja ylläpidosta jatketaan keväällä 2012.

CSC:llä on suuren tietotekniikkatalon tietotekniset resurssit ja asiantuntemus. CSC vastaa yliopistojen julkaisutiedonkeruun teknisestä toteutuksesta, ja Julkaisufoorumi-luokitusten käyttö yliopistojen rahoituskriteerinä vuodesta 2015 lähtien edellyttää julkaisukanavien tasoluokitusten yhdistämistä yliopistojen julkaisutietoihin (tämä edellyttää joka tapauksessa Julkaisufoorumin ja CSC:n välistä yhteistyötä). CSC:lla on sekä julkaisukanavien arvioinnissa ja bibliografisen ja bibliometrisen tietopohjan ylläpidossa käytettäviä viittausaineistoja (OKM:n hankkima Web of Science ja Scopus-raakadata), että tiedehallinnon tietopohjan ja bibliometriikan asiantuntemusta. CSC:tä ei kuitenkaan tiedeyhteisössä pidetä samanlaisena tieteellisen julkaisemisen asiantuntijaorganisaationa kuin TSV:tä.

TSV:llä on edelleen parhaat mahdollisuudet toimia tieteellisten julkaisukanavien arvioinnin tuottamisesta vastaavana Julkaisufoorumin sijoituspaikkana, koska se edustaa tiedeyhteisöä hyvin laajasti, eikä se ole sidoksissa valtiovaltaan, tiettyyn tutkimusorganisaatioon eikä tieteenalaan. TSV nimittää Julkaisufoorumin ohjausryhmän ja sillä on Julkaisufoorumi-hankeen perustamisen myötä valmiina 23 paneelin ja yli 200 asiantuntijan muodostama paneelirakenne julkaisutoiminnan arviointia varten. TSV tarjoaa Julkaisufoorumille toimivuudeltaan ja sijainniltaan tarkoituksenmukaiset työ- ja kokoustilat Helsingin keskustassa. Projektiluontoisiin bibliografisiin työtehtäviin löytyy tarvittaessa informaatio- ja kirjastoalan asiantuntemusta tieteellisen kirjallisuuden vaihtokeskuksesta.

2. Julkaisufoorumin ylläpidon järjestäminen

Julkaisufoorumin-hankkeen ohjausryhmän hyväksymän päivityssuunnitelman mukaan luokitusta täydennetään vuosittain lisäämällä aikaisemmin luokittamattomia tieteellisiä lehtiä, sarjoja ja kirjakustantajia perustasolle 1, ja kaikki tasoluokitukset arvioidaan uudelleen kolmen vuoden välein, ohjausryhmän määrittämien luokitteluperusteiden ja ohjeiden mukaisesti. Valmistelu-, koordinointi- ja kehittämistyöhön varataan yhden työntekijän täysipäiväinen työpanos, sekä riittävät resurssit Julkaisufoorumin toiminnan edellyttämiin ATK-, toimisto-, kokous-, matka-, viestintä-, painatus- ja käännöskuluihin. Lisäksi on huolehdittava Julkaisufoorumi-luokituksen bibliografisen ja bibliometrisen tietopohjan, sekä luokitellut julkaisukanavat käsittävän tietokannan ja internet-sivujen ja -käyttöliittymien tietoteknisestä ylläpidosta.

Julkaisufoorumin toiminnot voidaan jakaa seuraaviin kokonaisuuksiin:

1. Julkaisufoorumin ohjaaminen
 - ohjausryhmän kokouksiin liittyvät kokous- ja valmistelutehtävät
 - paneelin valinnan organisointi ja valmistelu
 - arviointiperusteita ja -ohjeita koskeva selvitys- ja kehitystyö
 - tasoluokituksia koskevien kiistatapausten käsittelyn valmistelu
2. Julkaisukanavien arviointi paneeleissa
 - vuosittain tapahtuvaan täydennysarviointiin sekä kolmen vuoden välein tapahtuvaan tasoluokitusten arviointiin liittyvät kokous-, valmistelu-, koordinoititehtävät
 - tietojen koostaminen ja tarkistaminen Julkaisufoorumiin vuosittain lisättävistä aikaisemmin luokittamattomista julkaisukanavista
 - julkaisukanavien ehdotussivuston kehittäminen
 - paneelien arviointityössä käyttämän arviointisivuston kehittäminen
3. Tasoluokituksen ylläpito ja käyttö
 - bibliografisten ja bibliometristen tietojen tarkistaminen ja päivittäminen
 - tasoluokittelua ja arviointiaineistoja koskeva selvitys- ja kehitystyö (esim. kirjasarjojen ja konferenssisarjojen nykyistä kattavampi ja tarkempi luokittelu)
 - julkaisukanavatietokannan rakentaminen ja kehittäminen
4. Yhteistyö
 - Julkaisufoorumi-luokitusten yhdistäminen yliopistojen julkaisutietoihin
 - yhteistyö yliopistojen julkaisutiedonkeruusta vastaavien tahojen kanssa
 - yhteistyö vastaavien ulkomaisista arviointijärjestelmistä vastaavien tahojen kanssa
5. Tiedotus- ja palvelutoiminta
 - laatuluokituksista tiedottaminen tiedeyhteisölle ja tiedepolitiikan tekijöille
 - Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöön liittyvä neuvonta ja tiedottaminen
 - Julkaisufoorumin verkkosivujen kehittäminen
 - julkaisukanavien hakusivuston kehittämien

Tähän saakka Julkaisufoorumi-hankkeen sijoituspaikkana toiminut TSV on palkannut Julkaisufoorumin työntekijät ja vastannut Julkaisufoorumin toiminnan koordinointi-, valmistelu- ja kehittämistyöstä ohjausryhmän päätösten mukaisesti. TSV on kuitenkin tehnyt yhteistyötä CSC:n kanssa, joka osallistui Julkaisufoorumin arviointityön pohjana olleen yli 36 000 nimekettä kattaneen lehti- ja sarjaluettelon koostamiseen Julkaisufoorumin eri tietolähteistä keräämistä aineistoista, ja tarjosi Julkaisufoorumin käyttöön paneelikohtaisten luetteloiden jakelussa käytetyn sähköisen Eduuni-työalustan. Muilta osin myös Julkaisufoorumin tekninen ylläpito on tapahtunut TSV:llä: Internet-sivut, Julkaisukanavat käsittävä tietokanta, sekä näitä yhdistävät käyttöliittymät on suunniteltu ja toteutettu TSV:n ATK-osastolla, ja ne on sijoitettu TSV:n palvelimille.

Vuoden 2013 alusta TSV:n ja CSC:n asiantuntemusta ja olemassa olevia resursseja voitaisiin hyödyntää parhaiten ja kustannustehokkaimmin Julkaisufoorumin ylläpitomallissa, jossa TSV vastaa edelleen toiminnan koordinointi-, valmistelu- ja kehittämistyöstä sekä viestinnästä (mukaan lukien Julkaisufoorumin verkkosivujen ylläpito) ohjausryhmän päätösten mukaisesti ja palkkaa Julkaisufoorumin työntekijän, mutta julkaisukanavat käsittävän tietokannan, sekä paneeleille tarkoitetun käyttöliittymän tietotekninen toteutus ja ylläpito siirretään CSC:n vastuulle ja sijoitetaan CSC:n palvelimille. TSV ja CSC vastaavat yhdessä tietokannan ja käyttöliittymien suunnittelusta, sekä tietokannan tietopohjan ylläpidosta.

3. Teknisen ylläpidon osa-alueiden ja tehtävien tarkempi erittely

Julkaisufoorumin verkkosivut

Verkkosivu toimii Julkaisufoorumin pääasiallisena tiedotuskanavana, jonka kautta yleisö voi saada arviointia ja luokitusta koskevaa tietoa ja aineistoja, sekä tehdä julkaisukanavia koskevia hakuja ja ehdottaa Julkaisufoorumi-luokitukseen lisättäväksi aikaisemmin luokittamattomia julkaisukanavia. Verkkosivut sijaitsevat jatkossakin TSV:n palvelimilla ja niiden teknisestä toteutuksesta vastaa TSV:n ATK-osasto. Sisällöllisestä päivityksestä vastaa TSV.

Yleisölle tarkoitetut hakusivut

Julkaisufoorumin verkkosivulla oleva haku-toiminto mahdollistaa Julkaisufoorumi-luokituksen selailun. Hakuja on mahdollista rajata nimekkeen, issn-tunnuksen, Julkaisufoorumi-tason, julkaisukanavatyypin, ja päätiiteenalan perusteella (hakutoimintoon ollaan lisäämässä alatiiteenaloja ja julkaisumaata). Hakutulosten kautta päästään tarkastelemaan julkaisukanavien tietoja myös yksittäisen lehden, sarjan tai kirjakustantajan tasolla, mitä varten tiedot saadaan julkaisukanavatietokannasta (ks. alla). Hakusivuston teknisestä toteutuksesta vastaa TSV, suunnittelu ja liittäminen CSC:n ylläpitämään julkaisukanavatietokantaan tehdään yhteistyössä CSC:n kanssa.

Yleisölle tarkoitetut ehdotussivut

Julkaisufoorumin verkkosivulla oleva ehdotus-toiminto mahdollistaa aikaisemmin luokittamattomien julkaisukanavien ehdottamisen lisättäväksi Julkaisufoorumiin. Ehdotettavista julkaisukanavista ilmoitetaan nimi, issn-tunnus, www-osoite, paneeli ja perustelut. Ehdottaminen edellyttää Julkaisufoorumin käyttäjätunnusta, jonka saa yksinkertaisella kirjautumisella sivuston käyttäjäksi. Ehdotetut julkaisukanavat liitetään julkaisukanavatietokantaan, mitä kautta ne jaetaan paneelien arvioitaviksi. Ehdotussivuston teknisestä toteutuksesta vastaa TSV, suunnittelu ja mahdollinen liittäminen CSC:n ylläpitämään julkaisukanavatietokantaan tehdään yhteistyössä CSC:n kanssa.

Paneeleille tarkoitettu arviointisivusto

Vuoden 2014 arviointityö suoritetaan Excel-taulukoiden sijasta arviointisivustolla, jonne jokaisella panelistilla on oma käyttäjätunnus ja salasana. Kirjaututtuaan sivustolle panelisti saa listan paneelin arvioitavana olevista julkaisukanavista taustatietoineen, jotka sisältyvät julkaisukanavatietokantaan (ks. alla). Sivusto pisteyttää lehdet ja sarjat automaattisesti eri maiden vastaavien arviointien tulosten ja vaikuttavuuskertoimien perusteella (voidaan esim. nostaa esiin lehdet joiden impaktiarvot ovat laskussa tai nousussa). Panelistien apuna on myös automaattinen taso-osuuksia koskeva tilastointi nimekkeiden lukumäärän ja julkaisuvolyymien mukaan sekä kaikkien paneelin arvioitavana olevien lehtien ja sarjojen osalta että tieteenalaluokittain. Sivustolla tulee myös olla mahdollisuus tehdä julkaisukanavia koskevia muistiinpanoja. Sivusto kokoaa yhteen yksittäisten panelistien tekemät julkaisukanavien tasoluokkia koskevat esitykset, joiden käsittely paneelikouksissa tapahtuu myös arviointisivuston kautta. Arviointisivuston teknisestä toteutuksesta vastaa CSC, suunnittelu ja liittäminen Julkaisufoorumin verkkosivuille tehdään yhteistyössä TSV:n kanssa.

Julkaisukanavatietokanta

Julkaisukanavatietokanta sisältää kaikki Julkaisufoorumi-luokituksen saaneet lehdet, sarjat ja kirjakustantajat omilla tietueillaan, jotka sisältävät arviointipaneelin määrittämät tasoluokat sekä kaikki Julkaisufoorumin käytössä, arvioinnissa ja kehitystyössä tarvittavat bibliografiset ja bibliometriset tiedot. Julkaisufoorumin verkkosivujen hakutoiminto, sekä paneeleille tarkoitettu arviointisivusto käyttävät tietokannan tietoja, ja jatkossa on mahdollista yhdistää tiedot tarpeellisilta osin yliopistojen sähköisen julkaisutiedonkeruuseen. Lisäksi tarvitaan käyttöliittymä, jonka kautta Julkaisufoorumin työntekijä voi päivittää julkaisukanavia koskevia tietoja ja saada tietokannasta valmistelu, koordinointi ja kehittämistyössä tarvittavia tietoja. Tietokanta sisältää ainakin seuraavia tietoja:

- Lehden/sarjan nimeke tai kirjakustantajan nimi
- issn ja/tai eissn-tunnus tai ISBN-kustantajakoodi
- Julkaisufoorumi-taso
- WWW-sivut
- Paneelit ja tasoluokitukset
- Pää- ja alatieteenalat (Tilastokeskuksen luokituksen mukaan)
- Tieteenalat eri tietolähteissä (WoS, Scopus, Norja, Tanska, Australia, ERIH, Ulrichs, yliopistojen tiedonkeruu)
- Tasoluokitukset vastaavissa ulkomaisissa arvioinneissa (Norja, Tanska, Australia, ERIH)
- Vaikuttavuuskertoimet (JIF, SNIP, SJR, mahdolliset muut)
- Julkaisuvolyymi (kaikki julkaisut)
- Julkaisuvolyymi (suomalaiset julkaisut)
- Julkaisumaa
- Kustantaja
- Open-access

Tietokannan ylläpidossa käytettäviä maksullisia tietolähteitä:

- Ulrichsweb: ulkomaisten ja kotimaisten lehtien ja sarjojen bibliografiset tiedot (nimekkeet, issn-tunnukset, julkaisumaa, tieteenalat, levikki, open access, jne)
- Ulrichs XML-data service: ulkomaisten ja kotimaisten lehtien ja sarjojen bibliografiset tiedot (nimekkeet, issn-tunnukset, julkaisumaa, tieteenalat, levikki, open access, jne)

- Publishers International ISBN Directory: ulkomaisten kirjakustantajien kustantajakoodit
- the ISSN-portal: ulkomaisten ja kotimaisten lehtien ISSN-tunnukset
- Journal Citation Reports: Journal Impact Factor, julkaisuvolyymi
- WoS- ja Scopus-raakadata: bibliografiset tiedot, tieteenalat, vaikuttavuuskertoimet, volyymit

Tietokannan ylläpidossa käytettäviä maksuttomia tietolähteitä:

- Suomen ISBN/ISMN kustantajarekisteri: kotimaisten kirjakustantajien kustantajakoodit
- Journal Metrics-sivusto: SNIP ja SJR-viittaussindikaattorit
- Norjan, Tanskan, Australian ja ERIHn arviointisivut: taso luokitukset ja tieteenalat (Tanskasta julkaisuvolyymit)
- Vipunen: suomalaisten julkaisujen määrä, julkaisutyyppit ja tieteenalat

TSV:n ja CSC:n välinen työnjako Julkaisufoorumin teknisen ylläpidon osalta

<p>TSV:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastaa ensisijaisesti julkaisukanavien bibliografisten tietojen manuaalisesta tarkistamisesta ja päivittämisestä - koostaa luettelot Julkaisufoorumiin lisättävistä uusista ja ehdotetuista julkaisukanavista - määrittää julkaisukanavien paneelialat - vastaa Julkaisufoorumin verkkosivujen sekä yleisölle tarkoitetun haku- ja ehdotussivuston tietoteknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta <p>Maksulliset tietolähteet: Ulrichsweb, Publishers International ISBN Directory, the ISSN-portal</p>
<p>TSV ja CSC:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Julkaisukanavatietokannan suunnittelu - Paneeleille tarkoitetun arviointisivuston suunnittelu - Yleisölle tarkoitetun haku- ja ehdotussivuston liittäminen CSC:n ylläpitämään julkaisukanavatietokantaan - Julkaisukanavien bibliografisten ja bibliometrinen tietojen ylläpidon suunnittelu - Julkaisufoorumi-luokitusten liittäminen yliopistojen julkaisutietoihin - Julkaisutoiminnan arvioinnin, Julkaisufoorumi-luokituksen ja arviointiaineistojen kehittämistä koskevat selvitykset
<p>CSC:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastaa julkaisukanavatietokannan tietoteknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta - vastaa paneeleille tarkoitetun arviointisivuston tietoteknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta - vastaa ensisijaisesti julkaisukanavien bibliografisten tietojen mekaanisesta tarkistamisesta ja päivittämisestä - vastaa ensisijaisesti julkaisukanavien bibliometrinen tietojen tuottamisesta ja ylläpidosta - päivittää tietokantaan ajantasaiset tiedot julkaisukanavia koskevista kansainvälisten arviointien tuloksista (Norja, Tanska, Australia ja ERIH), vaikuttavuuskertoimista (JIF, SNIP, SJR, muut), tieteenalaluokituksista, julkaisuvolyymista kaikkien ja suomalaisten julkaisujen osalta, ja muita arvioinnissa tarvittavia tietoja <p>Maksulliset tietolähteet: Journal Citation Reports/OKM:n omistama ja kustantama WoS- ja Scopus-raakadata (Ulrichs XML-data service?)</p>

4. JULKAISUFOORUMIN TALOUSARVIO VUODELLE 2013 TSV:N OSALTA

		EUR
Henkilökunta		56 558
Suunnittelija 3456€/kk	41742	
Aputyövoima	5000	
Sivukulut (n. 21 %)	9 816	
Muut kulut		
Atk-kulut		6984
	Laitteet ja ohjelmistot	2000
	Ulrichsweb käyttöoikeus	3200
	The ISSN Portal käyttöoikeus	845
	International ISBN Directory käyttöoikeus	939
Kokouskulut		4000
	ohjausryhmä	1000
	pysyvä arviointiryhmä (joka vuosi)	2000
	yhteiskokoukset	500
	muut kokoukset	500
Matkakulut		5000
	Suunnittelija	3000
	muut matkakulut	2000
Koulutuskulut		2000 2000
Tiedotuskulut		19 000
	seminaarit	3000
	verkkosivut/tiedonhaku sivusto	5000
	tiedotusmateriaali	3000
	käännöstyöt ruotsi	3 000
	käännöstyöt englanti	3 000
	taitto	2 000
Postikulut		1000 1000
Kopiot		500 500
Puhelin		600 600
Yhteensä ilman hallintokuluja		95 642
Hallintokulut (3 %)		2869
Yhteensä		98 511

LIITE 4**OPEN ACCESS JA JULKAISUFOORUMI-LUOKITUS**

Tieteellisen julkaisutoiminnan osalta *open access* (OA), avoin saatavuus, tarkoittaa tieteellisten julkaisujen koko tekstin esteetöntä ja maksutonta saatavuutta verkossa. Julkisin varoin tuotetun tieteellisen tutkimuksen avoin saatavuus ja se edistäminen on viime vuosien tärkeä tiedepoliittinen tavoite. Avoin saatavuus voidaan toteuttaa avoimien tieteellisten lehtien (ns. *Golden OA*) ja avoimien julkaisuarkistojen (ns. *Green OA*) kautta:¹

1. *Golden OA* -mallissa avoimella tieteellisellä lehdellä tarkoitetaan lehteä, joka julkaisee kaikki tai osan vertaisarvioituista artikkeleista avoimesti verkossa. Tässä mallissa avoin saatavuus voi edellyttää, että tekijä (käytännössä tutkimusorganisaatio tai -rahoittaja) maksaa lehden kustantajalle julkaisumaksun.
2. *Green OA* -mallin edellyttämät avoimet julkaisuarkistot ovat tieteellisissä lehdissä ilmestyneiden vertaisarvioitujen artikkelien tallennuspaikkoja. Tässä mallissa avoin saatavuus edellyttää, että lehden kustantaja sallii julkaistun tai julkaistavaksi hyväksytyyn version rinnakkaistallentamisen julkaisuarkistoon välittömästi tai viiveellä.

Julkaisufoorumi-hankkeen aikana ohjausryhmässä on keskusteltu OA-lehtien ja sarjojen asemasta luokituksessa, ja niitä on päätetty hyväksyä luokituksen ja arvioida samoilla kriteereillä kuin perinteisiä lehtiä ja sarjoja. Näin ollen vuonna 2011 valmistunut tasoluokitus sisältää lehtiä, jotka julkaisevat kaikki tai osan artikkeleista avoimesti (*Golden OA*), tai jotka sallivat julkaistujen tai julkaistavaksi hyväksytyjen artikkelien rinnakkaistallentamisen avoimiin julkaisuarkistoihin. Näiden joukossa on sekä kaupallisten kustantajien että tieteellisten seurojen lehtiä.

Luokitus sisältää myös lehtiä, jotka eivät tue julkaisujen avointa saatavuutta, mutta kustantajiin kohdistuu jatkossa vaatimus sallia julkaisujen avoin saatavuus joko lehtien tai julkaisuarkistojen kautta. Yhdysvaltain senaatin käsittelyssä on Julkaisujen avointa saatavuutta koskeva lakiesitys, ja kuluvan kesän aikana on tehty monia julkisin varoin tuotettujen tutkimustulosten avointa saatavuutta edellyttäviä päätöksiä:²

- Wellcome Trust 28.6.2012: <http://www.wellcome.ac.uk/News/Media-office/Press-releases/2012/WTVM055745.htm>
- Britannian hallitus 16.7.2012: <http://news.bis.gov.uk/Press-Releases/Government-to-open-up-publicly-funded-research-67d1d.aspx>
- The Research Councils UK (RCUK) 16.7.2012: <http://www.rcuk.ac.uk/media/news/2012news/Pages/120716.aspx>
- Higher Education Funding Council for England (HEFCE) 16.7.2012: <http://www.hefce.ac.uk/news/newsarchive/2012/name,73613,en.html>
- Euroopan komissio 17.7.2012: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/790&format=HTML&aged=0&language=FI&guiLanguage=en>

Jää nähtäväksi, kuinka kustantajat (kaupalliset ja tiedeseurat) vastaavat avointa saatavuutta koskeviin vaatimuksiin. Jos lisäksi suomalaiset tutkimusrahoittajat vaativat julkisin varoin tuotetun tutkimuksen

¹ Harvardin yliopiston Open Access –projektin johtajan Peter Suberin kirjoittama tieteellisten julkaisujen avointa saatavuutta koskeva katsaus: <http://www.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>.

² Peter Suber, "Ensuring open access for publicly funded research", BMJ 2012;345:e5184 (julkaistu 8.7.2012): <http://www.bmj.com/content/345/bmj.e5184>.

avointa saatavuutta, on syytä ainakin nostaa esiin kysymys, voidaanko Julkaisufoorumissa jatkossa, esim. 2014 arvioinnissa, hyväksyä tasolle 1, 2 tai 3 lehtiä ja sarjoja, tai kirjakustantajia, jotka eivät lainkaan salli julkaisujen avointa saatavuutta?

Julkaisukanavien arvioinnin lienee jatkossakin aiheellista perustua ensisijaisesti julkaisutoiminnan laatuun ja vaikuttavuuteen, olipa kyseessä kaupallisen tai ei-kaupallisen kustantajan ylläpitämä julkaisukanava. Avoin saatavuus ei poista julkaisukanavien ja niiden välisten tasoerojen merkitystä. Myös avoimen saatavuuden toteutuessa tieteellinen julkaisutoiminta kanavoituu eri lehtiin, julkaisusarjoihin ja kirjakustantajille, jotka suorittavat tulosten julkaisemiselta edellytettävän laadunarvioinnin. Edelleen voidaan olettaa, että pääsääntöisesti tasokkaimmat julkaisut valikoituvat tiedeyhteisön johtavina pitämiin julkaisukanaviin vaativan vertaisarvioinnin ja julkaisutilasta käytävän laajan kilpailun seurauksena.

Myös Tanskan *Open access* -komitean vuonna 2011 julkaisema loppuraportti, että Britannian tiederahoittajien linjausten taustalla oleva ns. Finch-komitean raportti tältä kesältä, kiinnittävät erityistä huomiota laadunarviointiin ja julkaisukanavien tasoon. Jälkimmäinen, *Accessibility, Sustainability, Excellence: how to expand access to research publications* -raportti (s. 17), nostaa laadun yhdeksi avoimen saatavuuden edistämistä koskevista pääperiaatteista:

*UK researchers are world-leading in the quality as well as the quantity of the work they produce. Their standing is underpinned by systems to ensure that they have effective and high-quality channels through which they can publish and disseminate their findings, and that they perform to the best standards by subjecting their published findings to rigorous peer review. Neither the quality and standing of the UK research community nor the underpinning of high-quality publishing channels must be put at risk.*³

Tanskassa on käytössä myös Julkaisufoorumin esikuvana toiminut tieteellisten julkaisukanavien tasoluokitus. Tanskan OA-komitea ei esitä järjestelmästä luopumista, *Recommendations for Implementation of Open Access in Denmark* -raportin mukaan (s. 12):

*Danish researchers should continue to publish in journals that ensure peer review, and they should continue to strive to be published in the best and most respected journals.*⁴

³ Accessibility, Sustainability, Excellence: how to expand access to research publications:
<http://www.researchinfonet.org/wp-content/uploads/2012/06/Finch-Group-report-FINAL-VERSION.pdf>.

⁴ Recommendations for Implementation of Open Access in Denmark:
<http://en.fi.dk/publications/2011/recommendations-for-implementation-of-open-access-in-denmark/recommendations-for-implementation-of-open-access-in-denmark-final-report-from-the-open-access-committee.pdf>